

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsak četrtek
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. č. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Zapadniki hočejo vztrajati pri svoji zapadni civilizaciji najsi bo dobra ali slaba. Venomer so poizkušali rešiti to civilizacijo. Potoke krvi so prelili za njo. Pretrpeli so neizmerno trpljenje. Danes je zanje prepozno, da bi si utrli novo pot.

Mahatma Gandhi.

„SLOVENEČ“ jo je s „komunističnimi“ obdolžitvami „Edinosti“ zopet polomil

»Edinost« je doletel ta učitek že večkrat. Prvič lani, ko se je potegovala za višničarsko šolo v Pekrah, drugič letos, ko smo po »Slovenec« dobesedno ponatisnili govor Molotova pri vkorakanju ruskih čet v Ukrajino. (Tedaj je vzbudila ta »nerodnost« med našimi čitatelji mnogo smeha in zabave.) Tretjič nas je zadel ta očitak zadnjo nedeljo. Samo na kratko nekaj besed o tem:

Pod naslovom »Previdno napeljevanje vode na Stalinov mlinc« nam očitajo: 1. da govorimo v članku o Rusiji, mesto o sovjetih. To svojo napako prav radi popravljamo. Čitatelje prosimo, da sami v članku popravijo »Ruse« v »sovjetec«. 2. da smo pisali, da Rusija v Baltiku nima strateških meja. To je težava. Meja, ki teče 26 kilometrov od milijonskega mesta (drugega največjega v državi), se pač ne more imenovati strateška. To se bo moral »Slovenec« že posvetovati s svojimi vojaškimi izvedenci. 3. greh, ki smo ga zakrivali je, da smo napisali, da so Rusi prepričani, da si morajo te meje za vsako ceno zavarovati. »Slovenec« je vse kakor prepričan, da Rusi o tem niso prepričani. Pri izvršitvi informacijah, ki jih ima »Slovenec« o ... kako bi sedaj napisal, da se ne bi zameril? ... o sovjetski Rusiji, moramo pač verjeti. 4. očitak je podtaknjen. Pravi, da smo napisali, da se godi finski boljševikom krivica, ker so prepovedani. Tega mi nismo napisali, ker smo prepustili o tem sodbo čitateljem; da je »Slovenec« videl v tem krivico, dokazuje samo njegov visoko razviti demokrac. 5. očitak velja našemu poročilu o razpustu franc. delavskih organizacij. »Slovenec« trdi, ali vsaj razumi je tako, da razpuščene organizacije niso delavske, ampak komunistične. Tu smo pa vsekakor nasedli, kajti mislili smo, da so organizacije, ki imajo v glavnem člane delavce, delavske. Čitatelje prosimo, da naj to popravijo. Namesto delavske, naj se bere »organizacije z delavskimi člani«. 6. prestopok »Edinosti« je zopet dobesedno navajanje časopisa, ki ga bo pač tudi »Slovenec« težko imenoval »komunističnega«, namreč angleškega časopisa »Manchester Guardian« o tem, da se sovjetska Rusija ne vmešava v baltičke notranje zadeve. 7. prestopok je drobiž, ki ga imamo zgolj iz srbskih in hrvatskih časopisov. Nadaljnji »komunistični prestopki« so: poročila o sokolskih slavnostih v Murški Soboti, dalje vabilo na akademski ples prekmurskih akademikov, posebno pa menda naša rahla obsodba vmešavanja politike v proslavljanje državnih praznikov v poročilu iz Sv. Ane.

Doslej nam dolguje »Slovenec« oziroma »Straža v viharju« še vedno odgovor na to, kako more biti obdolžen »filoboljševizma« časopis, radi dobesednega citiranja »Slovenca«. Tudi na ta naš odgovor nam najbrž ne bo odgovoril. Najbolje je nemreč take »spodrsiljaje« svojim čitateljem utajiti. Glavno je, da se prilipi značka, dokazovati take značke ni treba...

Jad.

Posledice vojne za nevtralce

Več kakor četrt leta že divja vojna med zavezniki in Nemčijo in nobena izmed obeh strank ne more pokazati niti posebnih zmag niti porazov. In vendar bi bil človek, ki čita časopise vojujočih se držav lahko prepričan, da bo vojna že kmalu končana. Časopise ene kakor druge strani prorokuje skorajšnji konec ter dokazuje, da je nasprotnik že izčrpan in da bo moral zdaj pa zdaj prositi za mir. Toda vse to so koncem koncev samo lepe besede. Kajti vojna je dobljena šele tedaj, kadar je jedro sovražne oborožene moči premagano oziroma za boj onesposobljeno. Tako vsaj učijo vojaški strokovnjaki in ta stavek velja danes, v dobi blokad, podmornic, letal in križark prav tako kakor pred tisoč leti. Res je, v vojni se zapravlja narodno premoženje in uničuje jejo narodne dobrine, ki jih med vojno ni mogoče nadoknaditi; toda ljudske po-

trebe se dajo čudovito omejiti.

In priznati moramo, da so vse te omejitve zadele še mnogo bolj tiste države, ki niso neposredno prizadete od vojne vihr. Evropska trgovina vidno propada, saj si že nobena ladja ne upa več na odprto morje, ker se izpostavlja vedno večjim nevarnostim. Prav nič se ne čudimo mornarjem, ki se puntajo, kadar morajo z brodom po blago, ko pa se verjetnost, da se bodo vrnili, od dneva do dneva manjša. Če se bodo slučajno umaknili minam, jih bo pa ustavila kaka zavezniška ladja. Holandska, Belgija, Danska, Švedska, Norveška in celo Italija, Grčija, Bolgarija in Romunija so že plačale svoj davek za vojno, ki je niso povzročile in tudi gotovo niso hotele. Nizozemska pristanišča samevajo, promet v njih je padel na eno tretjino predvojne, v zemlji sami pa preči brezposelnost

in glad.

Prav zares, take vojne še ni bilo. Že v začetku se je govorilo samo o miru in o mirovni predlogih, ki jih je baže še danes dovolj, toda ti mirovni predlogi so veljali le vojujočim se državam, nevtralne države pa so že od vsega začetka v najhujši vojni, v vojni, v kateri jim ni dano nobeno sredstvo, da bi se branile in da bi izvajale kake protukrepe.

Nekaj upanja pa imajo nevtralci vendarle še: v tej vojni proti nevtralcem, bodo nevtralci vendarle zmagaali. Zmagali bodo oni, ki bodo do konca obdržali hladno kri.

Kako si Italija zamišlja ureditev in umiritev Balkana

Italijanski novinar Ansaldo je priobčil v listu »Telegrafo«, o katerem je znano, da je blizu italijanskim uradnim krogom, članek, ki zasluži vso našo pozornost, saj se tiče Balkana in torej tudi nas. Italijanska politika napram malim državam, meni Ansaldo, se bistveno razlikuje od velikih teritorialnih izprememb, ki so se v zadnjem času v Evropi izvršile. V nasprotju z usodo, ki je zadelo nekatere države daleč od Sredozemskega morja, posebno Finsko, da navedemo samo en primer, priznava Italija Albaniji vse pr-

vice do ohranitve, do narodne individualnosti, do lastne državne ureditve, do lastnega jezika in lastne kulture. To nasprotje je med obravnavanjem tujih narodov v mejah italijanske države in med tem, kar se vrši drugod, je najlepša propaganda za Italijo v vseh pokrajinah Evrope, kjer so zadnji dogodki povzročili toliko strahu. »Italijansko prijateljstvo je izmed vseh prijateljstev najlažje, največ obljublja in najbolj pomirjujoče«.

Mir na Balkanu se da torej po teh načrtih doseči najlažje z italijansko plem-

nitostjo, ki se je vendar tako očitno pokazala pri italijanskem civilizacijskem pohodu v Abesinijo, pri velikem kulturnem delu v Albaniji in pri izredno liberalni italijanski manjšinski politiki.

Ansaldov članek je povzročil v mero-dajnih krogih na Balkanu upravičeno pozornost. Gotovo bodo znale balkanske države ceniti italijanska prizadevanja za mir, ki vzbujajo po vsem svetu toliko priznanja.

Z Belcebubom se ne da hudiča izganjati!

O avstrijski oddaji iz Pariza smo v »Edinosti« že govorili. Povedali smo že, da dobro razumemo Francoze pa tudi avstrijske emigrante v njihovi borbi, ki se pa koncem koncev nas nevtralce ne tiče. Vendar pa se nam zdijo nekatere izjave, ki jih daje tamkajšnji napovedovalec, vse prej kakor primerne, da bi med nevtralci, posebno v tistih državah, ki so naslednice stare Avstro-Ogrske, vzbudile bog ve kake simpatije. Kolo zgodovine se ne da zasukati nazaj, pa če se razni Starhembergi in drugi legitimistični voditelji še tako trudijo. In če se jim zdijo stari dobri časi, ko so lahko nosili zlate epule in se zavijali v črno-žolti narodni patriotizem, še tako lepi. Mi, ki smo poznali drugo plat tega črno-žoltga patriotizma, bomo ostali v zgodovini priče proti državi, ki ni razumela svojega zgodovinskega poslanstva in je bila le ječa narodov.

Vse to nam je prišlo na misel, ko smo zadnjič poslušali avstrijsko oddajo. Napovedovalec je namreč pripovedoval o vedno ostrejših nasprotjih med podkar-

patskimi Ukrajinci, ki si jih je bila osvojila Madžarska, in med madžarskimi oblastmi. Ti boji so izraz stremljenja naroda, ki je živel dvajset let svobodno življenje in pač niso zgolj puntanje nahuj-skanih množic! Višek pa je bila izjava: »Ti ljudje so le žrtve hujskačev. In še danes se najdejo ljudje, ki pravijo, da so vsi ti narodi, ki so v stari monarhiji živeli složno drug ob drugem bili tedaj zatirani!« Da, gospodje, še vedno se najdejo taki ljudje! In se bodo našli tako dolgo, dokler bodo še živeli med nami tisti, ki so bili priče zloglasne »sloge« med avstrijskimi narodi in ki so to »nezatiranje« na lastni koži preskusili!

Kakršnikoli utegnejo biti zavezniški vojni cilji, če je v teh vojnihih ciljih res tudi točka, ki obljublja malim narodom in državam enakopravnost in varnost pred napadi velikih, s takimi izjavami se med malimi narodi ne dela propaganda za zavezniško stvar, niti se v njih ne utrjuje vera v lepe izjave zavezniških državnikov. jad

Zveza narodov

Plenarna skupščina Zveze narodov se je začela v petek. Od 53 držav se je udeležilo 40. Češkoslovaška ni poslala svojih zastopnikov, da ne spravi Zvezo narodov v zadrego. Tudi pritožba Albanije in Kitajske ni prišla na dnevni red. Pač pa je prišla kot prva na dnevni red pritožba Finske, ki jo je zagovarjal finski poslanik v Ženevi Holsti. Odbor trinajstorič, ki je sklepal o pritožbi, je obsodil sovjetsko Rusijo kršitve člena 12, pakta Zveze narodov.

Pomorska bitka

V južnoameriških vodah je prišlo do prve večje bitke med nemško križarko »Admiral von Spee« in tremi angleškimi križarkami »Achilles«, »Exether« in »Ajax«. »Admiral von Spee«, ki je med njimi največja in ima največje topove, je pobegnila v urugvajsko luko Montevideo, dokoder sta jo preganjali »Ajax« in »Achilles«, dočim je »Exether« lahko poskodovana. »Admiral von Spee« je bila

težko poškodovana in je imela 36 mrtvih in 60 ranjenih. Pred luko, kamor se je zatekla nemška križarka, sta »Ajax« in »Achilles« na straži.

PAPEŽ ZBOLEL.

Zadnja vojna in nevarnost pred boljševizacijo Evrope sta tako potrla svetega očeta, da je moral odložiti vse sprejeme do božiča. Tudi stroga pokora in post sta prispevala k poslabšanju njegovega zdravlja.

Naročnikom in čitateljem!

Današnja številka »Edinosti« se je zopet zakasnila. Svoje prijatelje prosimo, da nam to zamudo blagohotno oprostijo. Kakor doslej, si bomo poslej prizadevali, da v okviru danih možnosti zadostimo zahtevam svojih čitateljev, od katerih pa pričakujemo, da bodo znali ceniti naša poštena prizadevanja in da nas bodo v tem času podprli.

Uredništvo.

Žene za popolno enakopravnost in za volilno pravico

V nedeljo se je, kakor po vsej državi, vršilo tudi v Mariboru zborovanje za žensko volilno pravico. Dvorana je bila kljub protigatitaciji nabito polna ter je s tem kakor tudi z govori govornic živo pričala o zrelosti naše žene. Zborovanje je vodila v imenu akcijskega odbora ga. prof. Ostrovškova, ki je tudi pozdravila glavno govornico go. Govekarjevo, ki je orisala kratko zgodovino prizadevanj za žensko volilno pravico pri nas in zavrnila nekaj najbolj gorostasnih »moških« predsodkov. Nadalje so govorile še: Antonija Černeč za delavske matere, Josipina Cerinšek za privatne in javne nameščenke, Anica Vinčko za delavke, Terezija Čuk za kmečke žene, Hedvika Jeler za obrtnice, Marija Domicelj za gospodinje in Jela Levstikova. Gospa Ravnikova pa je ob koncu prebrala in utemeljila resolucijo za ministrskega predsednika in ministra pravde.

»Edinost« je stala vedno in brez raznih pridržkov na strani ženske borbe za pravico in bo tudi zanaprej po svojih skromnih zmožnostih to borbo podpirala.

Podpirajte
CMD!

Sivite Edinost

Kdo vlada angleški parlament

Zunanja politika, ki jo vodi Velika Britanija v zadnjih letih je bila povprečnemu občanu marsikaj nerazumljiva. Marsike daj se je zdelo, da kršijo angl. ministri in ministrski predsedniki očitno koristi svoje domovine in tu pa tam so se pojavili celo že glasovi, da je ta politika brezglava in breznačelna ter skrajno nesposobna. Ako se n. pr. spomnimo, da je rasel nac. socializem, ki ga hoče danes Velika Britanija uničiti, v veliki meri, če že ne z aktivno podporo, pa vsaj s popuščenjem angleških vladajočih krogov, ali če pomislimo, da si je Velika Britanija raje izbrala kot zaveznicu nedemokratsko in slabo organizirano Poljsko mesto demokratske in sijajno opremljene ter pripravljene Češkoslovaške, se nam bodo vsiljevale ostre sodbje o angleški zunanji politiki. In vendar bi to politiko ne smeli imenovati brezglavo in nesmiselno, kajti v tej politiki je sistem, ki dokazuje, da angleški voditelji niso tako nespretni, kakor je na prvi pogled videti. Ključ za razumevanje te politike namreč ni v koristih ali škodah britanskega imperija, ampak v koristih voditeljev britanskega javnega življenja in britanske politike. Ta ključ nam je jasno pokazal angleški novinar Simon Haxey, ki je objavil v ameriški reviji »Living Age« razpravo pod naslovom »Kdo vodi Spodnji dom (parla-

ment)?« Naj navedemo nekaj zanimivih podatkov:

V Veliki Britaniji obstoja naredba, ki prepoveduje državnim uradnikom, bodisi aktivnim ali vpokojenim, da vstopajo v službe pri oboroževalnih podjetjih. (Izjeme dovoljuje finančni minister). Ta naredba je za to tu, da tak uradnik ne bi skušal firme kakor koli podpirati in jo preveč povoljno obravnavati. Toda oboroževalnim podjetjem nikakor ni treba, da bi podkupovali male državne uradnike, saj imajo v parlamentu, ki je daleč važnejši kakor pa kateri koli državni uradnik, dovolj ljudi, ki so ali akcionarji ali celo sami ravnatelji teh družb. Firme Camil Lerd, Small Armes, Wickers, Wickers Armstrong, La Sociedad Española de Construcción Naval, John Brown, Placencia de Las Armas, Kabušiki Kvaisha Nihon Seikošo (japonska) in dr. imajo v parlamentu pa tudi v vladi nekaj odličnih predstavnikov. Vse te firme so, kakor večina oborožitvenih firm tudi »sovražni« — med seboj povezane ter druga drugo »kontrolirajo«. Ravnatelj kompanije Camil Lerd, ki gradi parobrode in je v zvezi z Wickers, ni zaman izjavil, da je njegova družba britanski admiraliteti zelo hvaležna, ker jo je njen oboroževalni program rešil pred bankrotom. Iz cele vrste imen, ki bi bila našemu čitatelju ne-

znana, naj naštejemo le nekatera: John Anderson, notranji minister, je bil do vstopa v vlado v ravnateljstvu Wickersa, L. S. Amery, član parlamenta, je sam ravnatelj Camil Lerd, E. Ramsden in Patrik Hanon sta »v zvezki« z Small Armes, katere ravnatelj je bil od 1919 do 1922 sam Neville Chamberlain. V Angliji je namreč navada, da se ravnatelji teh firm za časa svojega vladanja odpovedo svojemu ravnateljstvu — seveda ne svojim dividendam. Chamberlain je imel l. 1925 v kovinski družbi Elliot nič manj kakor 23.250 akcij. Samo pri letalskih firmah je »zainteresiranih« 23 konservativnih članov parlamenta pri jeklnah, premogokopih in podobnih jih je 51. Bivši ministerski predsednik Baldwin je imel v družbi Baldwin Ltd. 194.526 navadnih in 37.591 preferencialnih akcij. (Morda se kdo še spominja velikega mezdnege spora te družbe leta 1926. V sporu je sodila vlada pod Baldwinovim predsedstvom.)

Oboroževanje samo pa ni edini vir dohodkov. Mnogo nosijo tudi zavarovalne družbe, banke in trgovska podjetja. Med posebno odličnimi na tem področju je znani lord Runciman. Zanimivo je, da je od 90 lordov, ki jih je predlagala angleška vlada v ta položaj 35 ravnateljev zavarovalnih družb, a 42 vladnih članov parlamenta je ravnatelj v 32 zavarovalnih družbah.

Angleška demokracija je nastala v najhujših bojih delovnega ljudstva. Za vsako najmanjšo pravico je tekla kri. Tudi angleško plemstvo je koncem koncev spoznalo, da je vsa borba proti toku časa nemogoča. Toda ni se umaknilo v zatišje kakor drugod po Evropi, ampak si je znalo to pridobitev ljudstva pokriti in spraviti v svojo službo. V spodnjem domu, ki je, za razliko od lordske zbornice, kjer gospodujejo izključno lordi, namenjen ljudstvu, je nešteto pravih aristokratov, znanih imen, ki posedujejo še danes velika veleposestva in imajo delnice v največjih podjetjih. Poleg teh plemičev, markizov vycontov in lordov jih je še cela vrsta, ki so z njimi v najtesnejšem sorodstvu (53 v vladni stranki). Kakih 140 pa jih je v sorodstvu s temi ter sicer ne nosijo plemiških naslovov, ampak čutijo v sebi stanovski in rodbinski ponos. V vladi sami je en markiz, trije lordi dva vyconta en baron in en baronet.

Ako si sedaj stavimo vprašanje po smislu angleške zunanje politike bomo lažje razumeli, zakaj je angleška vlada do zadnjega popuščala napram ideologijam, ki so bile večini angleških narodnih zastopnikov radi svojega socialnega jedra in svoje ostrine proti levici zelo simpatične in zakaj si je tedaj, ko so te ideologije pričele ograjati koristi teh narodnih zastopnikov, izbrala angleška vlada raje poljske pane kakor češke »proletarce« kot zaveznike v vojni, ki je rešila oboroževalno družbo, v kateri so bili »zainteresirani« pred bankrotom.

(Po »Izboru« nov. 1939. Borovo.)

7 dni po svetu

□ **Veliki fašistični svet**, ki je imel v noči od četrтка na petek posvetovanje o mednarodnem položaju, je znova potrdil upravičenost italijanske nevtralnosti in italijansko trdno voljo, da se na Balkanu in v Podonavju ne sme prav nič zgoditi brez vednosti Italije. Sicer pa so ostali odnosi med Nemčijo in Italijo neizpremenjeni.

□ **Italija** je največja sila na Balkanu in kdor bi se dotaknil katere izmed balkanskih držav, bi se dotaknil Italije, pravi »Giornale d' Italia«.

□ **Dočim trdijo Rusi**, da so tako imenovano Mannerheimovo črto že prebili, Finci to odločno zanikajo. Vendar je v časopisih opaziti strah, da bi Rusi, ki prodirajo proti botniškemu zalivu Finsko razpolovili.

□ **100.000 ton težko ladjo** nameravajo zgraditi Američani, ki hočejo biti povsod prvi. Ne da jim miru, da ima francoska »Normandie« skoraj 80.000 in angleška »Queen Mary« celo 82.000 ton. To ogromno ladjo nameravajo graditi, ako ne bo novih homatij prihodnje leto.

□ **Zveza narodov je poslala Sovjetski Zvezi in Finski poziv**, naj takoj prenehajo z boji in pričnejo v okviru Zveze narodov pogajanja. Odgovor morata poslati v 24 urah. SSSR je na ta ultimatum odgovorila, da je poslala svoje čete v Finsko na poziv vlade v Terijokiju in da za SSSR helsinška vlada ne obstoji več.

□ **Sovjetsko poveljstvo javlja**, da se nahajajo ruske čete že 92 kilometrov globoko v finskem ozemlju. Finci pa ta poročila odločno zanikajo in poročajo o učinkoviti obrambi in o številnem bojnem plenu.

□ **Sovjeti zahtevajo od Nemčije**, da plača tranzitne pristojbine za prevoz romunskega blaga v Nemčijo v zlatu, kar pa Nemci baje odklanjajo.

□ **Kitajci** so prešli zopet v napad proti Japoncem. V provinci Kvantung so hudi boji.

□ **Turški časopisi** ostro napadajo Nemčijo, češ, da skuša z diplomatskimi intrigami izzvati spor med Turčijo in SSSR.

□ **Belgija** v primeru vpada v Holandsko ne bi ostala nevtralna, trdijo belgijski listi.

□ **Nemški parnik »Bohheim« (3320 ton)** je postal žrtev ruske podmornice. Tako vsaj poroča francoska agencija Havas.

□ **Za Finsko** prihaja pomoč iz vsega sveta. Američani ponujajo ogromne kredite (10 milijonov dolarjev). Italija je poslala doslej že 90 letal, Anglija doslej le 30. Kakor znano, so se po naglem prodiranju Nemcev na Poljskem pojavili v svetovnem tisku očitki na račun Velike Britanije, da Poljske ni opremila pravočasno z zadostnim številom letal. S sedanjim pošiljanjem držav, s katero ni bila vojaško vezana, je Velika Britanija odbila te očitke in pokazala, da zna tudi pravočasno pomagati.

□ **Med Rusijo in Nemčijo** je prišlo baje radi tega, ker Nemčija po nekkih vesteh pošilja tudi sama orožje na Finsko, do precejšnjih nasprotij. Tudi poročila, da so prišla italijanska letala preko Nemčije, so baje vzbudila v Moskvi slabo kri. Nemčija je te vesti odločno zanikala.

□ **Nov mirovni predlog** je baje stavila Nemčija demokracijama. Po tem predlogu, ki ga sicer zanikavajo, bi se zopet ustanovila CSR, toda brez Sudetov; Poljska brez nemških in ruskih predelov, a z izhodom na morje preko nemškega ozemlja; osnivanje Ukrajine in Galicije kot vazalnih držav, plebiscit v Avstriji pod mednarodno kontrolo in končno skupen boj vseh velesil proti boljševizaciji Evrope.

□ **Na Švedskem** se pojavljajo vedno česči glasovi, da bi bilo treba Finski pomagati ter se s tem zavarovati pred podobno usodo.

□ **Na Norveškem** so sestavili vlado narodne koncentracije. V njej so zastopane vse stranke razen komunistov. Mesto zunanega ministra Sandlerja je prejšnji švedski poslanik v Oslu Günther. Pomoč, ki jo bo nudila Švedska Finski bo zgolj moralnega značaja.

□ **Argentinski poslanik v Zvezi narodov** je predlagal izključitev Sovjetske Rusije iz Zveze narodov.

□ **Po nekaterih vesteh iz Švedske** se ruske čete že bližajo Botniškemu zalivu. Po drugih so šele na pol poti. Čim bi prispele do Botniškega zaliva bi bila Finska razpolovljena.

□ **Po ruskih poročilih** so sovjetske čete v bližini finske luke Uleaborg in so tako že presekali Finsko na dvoje. Finci ta poročila zanikavajo.

DROBIŽ

Iz Češke

□ **Československy Boj** je tednik, ki izhaja v Parizu. Zastopa smer dr. Beneša in češke vlade v Franciji ter je usmerjen svetovno politično francosko-angleško, pričakuje torej rešitev češkega vprašanja v zmagi teh dveh velesil.

□ **Preimenovanje ulic**. V Pragi je dal preimenovati podžupan dr. Pflitzner Vodičkovu ulico v Henlein-Straße, Masarykovo nabrežje v Wagnerkai, Namesti Republiky v Goethe-Platz, Narodni trdnja v Hitler-Straße, Ulice Fochova v Goering-Straße, Namesti Kralje Petra v Horst Wessel-Platz Riegrovo nabrežje v Bismarckkai.

□ **Sabotaža v tovarnah**. V Valtrovi tovarni letal v Jimonich se dela noč in dan za nemško armado. Oblasti pa so zasledile, da češki inženjerji in delovodje sabotirajo delo in so jih več pozaprli. Podobni primeri so se dogodili v mnogih tovarnah.

□ **Nekaj slovenskih visokošolcev** se je vrnilo iz Prage, nekaj jih je pa ostalo tam — nekateri za vedno.

□ **Surovin primanjkuje**, ker so pošle zaloge iz časa pred okupacijo. Bata je odpustil zato znova 6 tisoč delavcev, doslej skupaj že 17 tisoč delavcev in se pričakujejo novi odpusti, če ne bo poslala Italija kož, kavčuka i. dr.

□ **Češki komunisti**, ki so zbežali v Moskvo, se po malem vračajo v Prago. Na predlog sovjetrov so spustile nemške oblasti na svobodo več zaprtih komunistov. Praški listi so dobili nalogo, da ne pišejo ničesar proti Sovjetski zvezi, pa tudi ne za sovjete.

Iz Italije

□ **Kanalska dolina**. O slovenskih prastanovcih tu pričajo še lepa slovenska imena gor, rek in krajev (Višarje, Žabnice, Vučja ves, Zajzara — za jezerom, Javorje, Brezje itd.) Tudi danes je še kakih 2 tisoč Slovencev tu. Večino imajo Nemci (oko 6 tisoč). V smislu dogovora med Nemčijo in Italijo, se tudi tu vršijo nekatere volitve za preselitev. Prebivalci dobijo dve vrsti listkov: oranžne in bele. — Kdor želi ostati v Italiji, bo izpolnil belega in se s tem proglasil za Italijana, ostali oranžnega. Tudi tukajšnji Slovenci so postavljeni pred to odločitev. Ali z Nemci in kot Nemci v Nemčijo, ali z Italijani in kot Italijani v južno Italijo, kajti na meji ne smejo ostati.

Iz Velike Britanije

□ **Zračne mine — novo angleško orožje?** Major Muir je ponudil angleškemu vojnemu ministrstvu izum, ki bi po njegovem mnenju onemogočil vsako zračno vojno. Z malimi baloni, kakor jih uporabljajo za meteorološke poizkuse, je treba dvigniti v zrak na tankih žicah tisoče lahkih bombic, ki bi takoj eksplodirale, čim bi se letalo zadelo ob tako žico. Ker pa so letala v zraku za ravnovesje zelo občutljiva, bi vsaka eksplozija povzročila katastrofo. Te žice bi namreč v noči sploh ne bile vidne, čež dan pa bi bile le težko zaznatne. Poleg tega bi prišla cena za tako bombico na komaj 5 šilingov (manj kakor 60 din) ter bi se mogla po računih majorja Muirja spustiti v najkrajšem času v velikih množinah v zrak. 4

tisoč ljudi lahko napolni in spusti v zrak 120 tisoč takih bombic v pol ure.

□ **»Angleška umirajoča oligarhija«** je naslov brošure, ki jo je izdal avtor knjige »Ko je pričelo deževati« Američan Louis Brownfield. V tej brošurici kritizira avtor angleški značaj, ki mu pripisuje vse slabe lastnosti, o katerih je govoril že Napoleon. Nad Angleži vlada od časa do časa le nekaj rodbin, ki imajo odločilni vpliv na usodo Anglije. Angleška je po dobi Tudorovcev in Cromwella nehala biti demokratska. Glavni žolč brošure pa se obrača proti monarkovski politiki Anglije in proti Chamberlainu. Pri angleških piscih je nastala radi te brošure huda polemika. Očitajo Američanu, da je zlorabil angleško zaupanje in gostoljubnost in da je napisal samo nekaj praznih duhovitenj.

□ **Vojvoda Windsorski na zapadnem bojišču**. Dopisnik »Excelsiorja« opisuje v lepem članku življenje brata angleškega kralja na bojišču. Glavna skrb vojvode je, da hodi od skupine do skupine angleških vojakov, jih sprašuje o njihovih težavah, o tem ali jim čevlji morda ne prepuščajo vode, jim je srajca prav zašita, s kakšnim brivskim milom se brijejo in poizkuša njihovo hrano. Skratka, vedeti hoče vse, kar se tu godi. Njegov adjutant pa zabeleži vse morebitne priitožbe, ki se potem točno proučijo in po možnosti popravijo. Šele na večer se vrača vojvoda v svoj delovni voz, kjer vsak večer napiše pismo svoji ženi, ki ga odpremi s posebnimi sli v Anglijo.

□ **Ubeg nemških jetnikov**. Iz angleških koncentracijskih taborišč je skušalo uteči nekaj jetnikov. Ujeli so jih nekaj kilometrov od obale.

Vere v Sloveniji

V »Spominskem zborniku Slovenije« je objavil Viktor Steska tole slovensko versko statistiko: Dravska banovina ima 1.107.155 katoličanov, 6.745 pravoslavni, 2.377 grških katoličanov, 102 starokatoličani, 24.758 evangeličanov avgsb. in 959 helvetske konfesije, 186 drugih kristjanov, 927 muslimanov, 820 židov, 4 pripadnike drugih ver, 257 brez konfesije, 8 neznane konfesije; vsega torej 1.144.298.

Protestanti imajo dva senjorata, v Celju in Murski Soboti. Njihov superintendent se nahaja v Zagrebu, židje imajo svoje rabine v Murski Soboti in Dol. Lendavi, odnosno v Zagrebu in Varaždinu. Starokatoličani imajo svojega župnika v Ljubljani, a muslimane vodi islamski vojni svečenik v Ljubljani.

Koliko je Nemcev v naši državi?

Uradna statistika po ljudskem štetju iz leta 1931. je našela 499.969 prebivalcev z nemškim občevelnim jezikom. Od tega je 17.614 nemških državljanov in 10.026 židov. Ostane torej 472.332 Nemcev jugoslovanskih državljanov ali 3.46%. V Sloveniji jih je 25.054 ali 2.19%.

Zemljevid Finske od Botniškega zaliva do Urala

Pred nekaj tedni je bil v Budimpešti finko-ogrski kongres, na katerem so se skupno posvetovali predstavniki Fincev, Madžarov in nekaterih drugih fragmentov narodov te rase. Finci in Madžari pripadajo t. im. finko-ogrski rasi, ki se deli na dve veji, na finko in na ogrsko, a med njimi obstoja le zelo daljna podobnost. Izmed narodov te rase živijo še danes Finci, Estonci, Madžari, dalje fragmenti nekaterih narodov na severovzhodu Rusije brez vsake zveze med seboj: Zirjani, Mordvinci, Čudi, Voguli, Ostjaki itd. Nekateri izmed teh narodov štejejo le nekaj vasi. Delegati na kongresu v Budimpešti so govorili med seboj seveda nemško... Nedavno se je pojavil zemljevid Finske od Botniškega zaliva do Urala. Mogli bi celo doživeti, piše »Nova Riječ«, iz katere posnemamo to poročilo, da bi se pojavil zemljevid velike Suomi Hungarie od Severnega morja pa doli na Balkan, ker je iz zgodovine znano, da so se neki Pečenegi in Kumanji naselili celo na Balkanu, nekateri madžarski vladarji pa so imeli zveze celo s starimi srbskimi župani.

OBVESTILO

Zimski čas je najbolj ugoden za pridobivanje naročnikov. Cenjeni zaupniki in prijatelji »Edinosti« naj ga za to porabijo, da bomo vsi skup imeli ustrezen delež na poštenem pospeševanju pravičnih težnj kmečko-delavskega človeka in našega občestva!

SODOBNI OBRAZI

Trije Finci

Maršal Karl Mannerheim je gotovo najvidnejša osebnost na protisovjetski strani v Finski. Zdi se, da je bil prav on tisti, pod čigar vplivom je ravnala helsinška vlada, ko se je upirala sovjetskim zahtevam.

Maršal Mannerheim, ki, kakor že ime pove ni finskega rodu, ima danes že 72 let raznoliškega in burnega življenja za seboj. Ko je končal kadetsko šolo je z 22 leti vstopil v rusko vojsko kot konjeniški častnik. Udeležil se je kot poročnik tudi rusko-japonske vojne v letih 1904-05. Pred svetovno vojno je prepotoval v posebni politični misli srednjo Azijo in Kitajsko. Njegova kariera pa se je pričela šele s svetovno vojno. Najprej je bil komandant varšavske konjeniške brigade, v letih 1916 in 1917 pa je zapovedoval rusko romunskemu korpusu v Transilvanskim Karpatih.

Ko so po padcu vlade Kerenskega prevzeli boljševiki oblast v Rusiji, so našli v carskem generalu Mannerheimu odločnega nasprotnika. Toda kakor ostalim belim generalom tudi njemu sprva usoda ni bila naklonjena, kajti tedaj je bilo komunistično gibanje tudi na Finskem tako močno, da bi prav gotovo zadela Mannerheima ista usoda kakor Vrangla, Denikina in Kolčaka. Toda on in pa finski politik Svinhufvud sta se odločila, da za tretja komunizem na Finskem za vsako ceno. Svinhufvud je zato poklical Nemce na pomoč, s čimer se general Mannerheim baje ni popolnoma strinjal, kar ga pa ni motilo, da se ne bi s pomočjo nemških čet, ki jih je vodil general von Goltz boril proti finski boljševiški revolucionarni vladi v Helsinkih. Ker je bila rdeča armada zaposlena v boju z belimi generali na jugu in vzhodu, sta von Goltz in Mannerheim zmagala in s skrajno odločnostjo potlačila vsa finska revolucionarna stremjenja. Mannerheimovi ostri nastop je izkazal tedaj v Evropi obsojanje tudi med angleškimi konservativci. Po opravljenem poslu se je umaknil na Švedsko, kjer je ostal do nemškega zloma. Na Svinhufvudovo vabilo se je potem vrnil na Finsko in pomagal pri organizaciji finske samostojnosti. Kot državni namestnik je prepotoval Evropo in pri vseh velesilah dosegel priznanje svoje države. Leta 1919. je odbil ponudeno vrhovno poveljstvo nad vso finsko vojsko in se umaknil v privatno življenje.

Toda komunizem na Finskem še ni bil povsem pri tleh. Zopet so se pojavili komunistični listi in komunisti so dobivali med ljudstvom vedno več somišljenikov. Stari Mannerheim se je zavedel, da je vse njegovo delo iz 1917 in 1918 zaman, če ne poseže vmes. Z odločnostjo je dosegel pri vladi, da se je ta pokret z vso silo zatrl. Komunistična stranka in vse kar je količkaj »dišalo« po skrajni levici, je bilo prepovedano. Stroge kazni so gibanje zopet potlačile.

Leta 1933, mu je bil zopet ponudeno vrhovno poveljstvo nad finsko vojsko. Tokrat je Mannerheim sprejel.

Risto Heiki Rytty, sedanjí predsednik helsinške vlade, prihaja iz gospodarskih krogov. Kot guverner finske narodne banke in kot predsednik koncerna finskih lesnih izvoznih podjetij je kakor nalašč primeren za vodstvo borbe proti boljševikom, saj se dobro zaveda, kaj bi pomenila morebitna boljševiška zmaga ne toliko za finski narod kakor za njega in za družbeni sloj, ki mu pripada in ga zastopa. Njegova odločnost v boju je torej vsekakor razumljiva.

Rodil se je 1889 leta in je tudi izven mej finske dovolj znana osebnost, saj je že nešteto krat zastopal Finsko na mednarodnih konferencah in posebno v Ženevi. Po poklicu je Rytty prav za prav odvetnik, toda svojo odvetniško prakso je izvajal samo 10 let od 1. 1909. pa do 1919. v Helsinkih. Toda v tem kratkem času si je pridobil kož več pravnik precejšen sloves, ki ga je znal v svoji politični karieri dobro izrabiti. Dvakrat je bil voljen za poslanca (1921-1924 in 1927-1929); od 1. 1921-1924 pa je bil celo finski finančni minister. Leto pred svojim odstopom je postal guverner finske narodne banke, kar je še danes.

Oto Kuusinen, predsednik revolucionarne vlade v Teriokiju tudi ni povsem neznana osebnost, saj je bil tudi on že član helsinške vlade. Seveda pa je to bilo tedaj, ko so v Helsinkih še vladali boljševiki. V tedanji vladi je bil minister prosvete. Po Goltz-Mannerheimovi zmagi se je moral umakniti v Rusijo, kjer je postal 1. 1921. član Izvršnega komiteta komunistične internacionale ter je bil nekaj časa njen glavni tajnik, kar je sedaj Dimitrov. Oto Kuusinen je danes 58 let star. Komunistični stranki je pripadal že pred revolucijo 1918.

Nagrade ali honorarji

Tokrat spregovorimo eno, dve besedi o ljudeh iz nekih takó zvanih svobodnih poklicev, to so med drugim n. pr. zdravniki in živinozdravniki, pa advokati, notarji itd., ki ne prejemajo za svoje, zasebno naročeno delo stalne plače, dnevne ali mesečne, marveč prejemajo za svoj zadevni trud nagrado ali honorar po posebnih cenikih ali tarifah, ali pa ga zahtevajo bolj ali manj poljubno, po svoji lastni presoji, torej ne glede na kake morebitne posebne cenike ali tarife za odmero ustreznega plačila. Take cenike predpisujejo dotične stanovske organizacije, odnosno zbornice za svoje članstvo, za katero je tarifa obvezna vsaj v tem smislu, da pristojbine v splošnem ne smejo biti manjše, nego jih določa »službenik« cenik. Dostikrat je pa jako težko nagraditi delo po zahtevi specialista, n. pr. zdravnika specialista za to ali drugo bolezen. Reče ne zmore nagrade in mora umreti, čeprav bi mu spreten specialist morda še mogel rešiti življenje in pomagati do popolne ozdravitve.

Te dneve smo se posvetovali na skromnem sestanku prijateljev kmečke prosvete v Mariboru tudi o takih stvareh. Slišali smo, da je nedavno nekdo telefonično pozval rešilce, da naj pridejo po kmečko ženo, ki se je bila v samomornem na-

menu napila lizola. Prvo vprašanje je bilo: Kdo bo plačal stroške za prevoz? Ko so to jamčili iz človečanskih nagibov čisto drugi, tuji ljudje, so šele nesrečnico prepeljali in ji vendar še rešili življenje. — Podobno je bilo s konjem, ki je na močno prometni cesti obležal in ga ljudje niso mogli spraviti na noge, dokler — po dolgem posredovanju — niso prišli gasilci z zato pripravnim orodjem.

Koliko živine, ki je velepomemben del narodnega premoženja, pogine iz dneva v dan, ker ni pravočasno večje pomoči v glavnem zavoljo pomanjkanja denarja za živinozdravniško nagrado!

Bilo je na Novo leto 1937 v Rušah, 12 km od Maribora, ko je bilo treba nujno pomoči porodnici, ženi našega književnika in novinarja Ivana Potrča, ki je bil takrat brez službe. Domačega zdravnika ni bilo doma. Poklicali so telefonično zdravnika specialista, porodničarja iz Maribora. Kmalu nato so pa naročilo preklicali, ker je medtem porod srečno končal. Zdravnik je pa bil baje že na poti in je tako vseeno prišel k porodnici. Nasledek: honorar kot najmanjša (minimalna) taksa 1.500 dinarjev! Kako jih naj vkup spravi mladi slovenski književnik in novinar, družinski oče brez službe? Sicer tudi njega živi honorar, samo ne vprašaj, kakšen in kolikšen je pisateljski

honorar pri nas!

Šele te dneve je okrajno sodišče v Mariboru razpravljalo o tožbi mariborskega porodničarja za nagrado, čije velikost je bila sporna. Zdravniška izvedenca sta izjavila različno: eden bi računal v tem primeru 200 do 300 din, drugi pa 500 do 600 din, ali pa sploh samo resnične stroške, ali celo nič. Če je 1.500 din tisti, po zdravniku zahtevani »prvotni«, od Zdravniške zbornice določeni honorar v tem primeru, ko se je zdravnik pripeljal sploh po porodu, pa je še vprašanje. Pri bližnjem tako izjavlja prizadeiti Ivan Potrč sam v »Večerniku« od 11. t. m. Končno je prišlo do poravnave pred sodnikom: porodničarju je bil honorar zmanjšan na 450 din. Sodelovala sta seveda dva advokata.

Koliko pehanja in nevolje ter stroškov zavoljo neustreznega zdravniškega honorarja! O podobnih nagradah ali honorarjih bo treba še večkrat izpregovoriti. Vsa čast tistim, ki se zadovoljujejo s skromnejšimi nagradami za svoje delo! Vse priznanje zlasti takim zdravnikom, ki radi pomagajo trpečemu človeku ne samo s svojim razumom in znanjem, ampak tudi s svojim toplim srcem, kar je mnogokrat sploh še najboljše zdravilo!

Andrej Žmavc.

Protidraginjski shod v Mariboru

Kakor povsod po državi, se je pričela tudi pri nas akcija,

proti draginji. V Mariboru so sklicale v Sokolski dvorani (Union) v nedeljo dne 10. t. m. protidraginjski shod vse tri svobodne strokovne organizacije in sicer socialistična Strokovna komisija (URSS), krščansko socialistična Jugoslovanska strokovna zveza (JSZ) in Narodna strokovna zveza (NSZ). Predsedoval je shodu Miloš Zidanšek (URSS), govorili pa so strokovni tajniki vseh treh organizacij: Stanko Vidovič za Strokovno komisijo, Kravos za NSZ, Janez Pestotnik za JSZ, za stavbince Hrovat Lojze.

Iz poročil so razvideli poslušalci položaj slovenskega delovnega ljudstva. — Kriza se je zaostila v vojno. Odpusti so na dnevnem redu, delovni čas se znižuje, draginja raste — delavec, mali kmet, obrtnik, namešteneč, mali trgovec, vse delovno ljudstvo stoji pred težkimi časi in naglami.

Zato je nujno zvišanje mezd in plač. Ne le za deset odstotkov! Banovina naj izda uredbu z zakonsko močjo, po kateri se bodo avtomatično vzporedno višale plače! Svobodne delavske organizacije zahtevajo reformo uredbe o minimalnih mezdah in arbitraži, ker oboje ovira boj za povišanje mezd.

Zanimivo je, da so se podražili baš izdelki, ki jih imamo dovolj doma: moka, zдроб, meso, slanina, mast. Toda ta podražitev ni na korist kmeta, temveč spekulantov, izvoznikov! Vlada je skušala preprečiti spekulacijo in je izdala uredbu o pobijanju draginje in o ustanavljanju protidraginjskih odborov... Ne zadostu-

je, da kaznuje oblast špekulanta z 10.000 ali tudi s 100.000 din, ki jih zločinski spekulant sme hlajje plača, ker ve, da je »zaslužil« včeraj in bo »zaslužil« jutri mnogo več. Taki im podtalnim elementom je treba pristriči peroti z 10letno ječo, če že ne s kaznijo, ki bi mu za vedno vzela možnost bogateti z revščino delovnega ljudstva.

St. Vidovič je izjavil, da se boji, kaj bo, če ne bo konec draginji. Pestotnik je govoril o delavski pravni zaščiti, ki si jo je priborilo slovensko delavstvo v 50 letih s krvavim bojem. Pozval je vse delovno ljudstvo k enotnosti.

Kravos je govoril o trdem boju, v katerem si je izvajalo delavstvo svoje zbornice in pravico do svobodnega organiziranja. Opisal je delo v zbornici, v kateri sede zdaj imenovani svetniki. Burno pozdravljen je izpregovoril Horvat o delavskem zavarovanju.

Vidovič je poročal še o sestavi mariborskega odbora proti draginji, v katerem se nahaja n. pr. tudi solastnik neke tovarne mila.

Pozneje sta bila sprejeta v odbor Vidovič in namestnik Pestotnik. Oba obljubljata, da bosta dosledno zastopala interese konsumentov, da bosta stalno obveščala delavstvo o njunem delu.

Reberšak (JSZ) je predlagal obširno resolucijo z zahtevami delavstva; po soglasnem sprejemu je bila poslana resolucija ministrskemu predsedniku, ministru za socialno politiko in banu. V diskusiji se je oglasil še nekdo iz občinstva; njegova izvajanja o vojni in draginji so bila burno aplavdirana.

ski.

O ČEM PIŠEJO DRUGI LISTI

Hrvatje o Sokolu.

Kar se tiče zadev telesne vzgoje, je tu najvažnejše vprašanje Sokola, ki more imeti na Hrvaškem popolno svobodo udejstvovanja, ampak le toliko, kolikor tudi druga tako imenovana viteška društva. Sokol torej ne more imeti monopolnega položaja, zato tudi ne more biti državna ali poldržavna organizacija. Imeti mora pravno isti položaj, kakor ga je imel pred 6 januarjem 1929. torej naj bo popolnoma svobodna organizacija, ki bo organizirana po demokratičnih načelih. Tako misli večina starih jugoslovanskih Sokolov, ki so se umaknili iz te organizacije prav zato, ker z njeno sedanjo ureditvijo niso zadovoljni. Tedaj bo Sokol živel le od svoje moči kakor vse druge organizacije.

»Hrvatski dnevnik« 9. dec.

Klevetanje v tisku.

Kako je možno, da se pri tako strogem tiskovnem zakonu kot je naš, klevetanje in žaljenje vrši v tolikem obsegu in na tako nekulturen način? Sodišča sicer pridno izreka obsojbe po tiskovnem zakonu, toda te kazni so vedno in redno amnestirane.

»Narodno blagostanje« 2. dec.

»Izdano Slovanstvo«.

Brezmejna drznost! Privid slovanske vzajemnosti naj nas ohromi, da bomo zri pred sabo le fano morgano, za stvarnost, za borbo, ki naj nam svobodo ohrani, pa postanemo nesposobni... Za nas obstoja samo ena slovanska skupnost — to je lojalna skupnost »bratov Hrvatov in Srbov« eni jugoslovanski državi, v kateri pa ni prostora za boljševiške agente, pa četudi nosijo domača imena.

»Bodočnost« decembra 1939.

O Človekoljubju in kapitlizmu.

Najbolj paradokso (protislovno, nesmiselno) pri tem, pa tudi najzadanejšje je to, da se nahajajo največji od teh finatropov, človekoljubov, v vrstah velikega kapitala. A ta prav zares ni niti malo človekoljuben ali skrupulozen (tenkovesten), kadar je treba zbirati, pa četudi preko tujih trupel in tujih eksistenc; pa četudi z goljufijo in korupcijo, z nepravilnostjo na račun slabših, na škodo skupnosti in družbi. Malo je velikega bogastva v svetu, ki bi bilo pravično pridobljeno — skoro vedno so vkopane v njegove temelje tuje solze, kletve in kri.

»Katoliški tjeđnik«, 10. dec.

Tudi slovenski narod!

»Ne zahteva le hrvaški narod demokratičnijo države. Isto zahtevo je postavljaj in postavlja srbski narod, srbsko delavstvo in kmetstvo, katerega prvaki so bili zvesti zavzniki Hrvatov v boju proti diktaturi. Isto zahteva slovenski narod, črnogorski in makedonski. Vsi ti zahtevajo složno in enotno: odpravo diktature«, piše

»Seljačka misao«, 11. nov.

»Sovenska mladina«

piše v novemski številki, ki je izšla te dni: »... Ta realizem narekuje tudi slovenski mladini, ki hoče v pravično urejeni domovini uveljavljati svoje sile, dolžnost, da se spričo katastrofe, ki preti tudi njej, strne v tovarški povezanosti vse svobodoljubne jugoslovanske mladine v boju za mir, in proti udeležbi Jugoslavije v tej vojni.

Ta realizem vleva slovenski mladini, da vse svoje sile postavi ob stran miroljubni mladini vseh narodov... v obrambi pravic do življenja, kruha, mira in svobode.«

Za Balkan!

Tako smo v začetku decembra prišli do zanimivega stanja. Niti Nemčija niti Anglija in Francija ne bodo odločevale o nadaljni usodi južnovzhodne Evrope, ampak mir in vojna na Balkanu sta odvisni v glavnem od italijanske in sovjetske politike na Balkanu, od načina, kako se bosta ti dve sili srečali in spravili v sklad svoje »življenske interese« na tem prostoru.

»Neue Zürcher Zeitung«, 12. dec. 1939.

Boljševiki miklavževanje.

Kaj pravite na to, da v nekem podeželskem mestecu na Gorenjskem čitalniško društvo takole razglašá počestčenje sv. Nikolaja: »V terek zvečer miklavževanje za odrasle s plešom«. Kaj pravite kdo bo plesal? Ali Miklavž, ali angelci, morda parkeljini, kar pa iz vabila ni razvidno? Ali pa mislijo napredni prosvetljenci, da je Miklavžev večer neke vrste predpustna zabava. — Kako čudno so se zmedli pojmi gotovim ljudem! Vsaj malo poezije mladinskega praznika bi morali ohraniti tudi za poznejša leta. Ali niso tudi taki pojavi znamenje vedno bolj prodirajočega boljševiziranja vsega mišljenja in življenja, uničevanje obstoječe krščanske kulture?

»Slovenec«, 13. dec.

Nova teorija o vzrokih vojne

Zgodovina pravi nepristransko, da od Troje naprej ni bilo vojne, za katero ne bi odgovarjala vsaj ena ženska. Nagibi, po katerih so gnale ženske svet v vojno, so bili vedno dosti sebičnejših od drugih.

»Slovenski tjeđnik«, 11. dec.

7 dni domačih vesti

* Nj. Vel. kraljica Marija je odpotovala v Švico, kjer je bila svojčas po nasvetu zdravnikov operirana. Kraljica ostane nekaj časa v Švici.

* Vojaška kostnica je bila preteklo nedeljo svečano blagoslovljena v Ljubljani. Mavzolej stoji pred pokopališčem pri Sv. Križu in vsebuje zemeljske ostanke skoraj 5000 vojakov, ki so za časa vojne umrli v Ljubljani vsled ran ali strupov. Kostnico je postavila mestna občina, država pa je prispevala 400 tisoč dinarjev za pokritje stroškov.

* Voditelji jugoslovanske strokovne zveze hočejo ustanoviti svojo stranko.

* Za preureditev države pred volitvami so se izrazili sedaj tudi srbski demokrati.

* Avtoprevozniki so imeli v nedeljo v Mariboru zborovanje, na katerem so zahtevali, da se mora glede njih pri omejevanju porabe bencina postopati drugače kakor pri privatnikih, ker sicer grozi brezposelnost stotinam šoferjev in pomožnih delavcev. Naj se vsakemu avtotaksiju in tovornemu avtomobilu prevoznika odmeri po velikosti in zaposlenosti določena množina tekočega kuriva, ki ga bo podjetnik porabil po potrebi. Nikakor pa ne gre omejevati časa in kraja, kje in kdaj naj se vozi. Vožnje se morajo ravnati po zaslužku in po priliki.

* Zanimiva biljardska tekma se je vršila v soboto in nedeljo v Mariboru v kavarni »Jadrani« med Mariborskim in Ljubljanskim biljardnim klubom. V petih partijah so zmagali Mariborčani, v treh pa Ljubljančani.

* Bombažno prejo bodo naše tekstilne tvornice prejemale iz Italije, vendar po znatno višji ceni. Do novega leta bomo dobili preje za skoro 28 milijonov lir. Prihodnjo pomlad prejmejo ostanke. Upati je, da bodo tovarne kolikor toliko zalozene z bombažno prejo. Surov bombaž bomo kupovali v Turčiji, Egiptu in nekaterih drugih državah.

* Proslava dvajsetletnice slovenske univerze. V dneh 16. in 17. t. m. bo naš najvišji učni zavod v Ljubljani proslavil na slovesen način dvajsetletnico svojega obstoja. Ob tej priliki bo tudi velika javna proslava v beli unijski dvorani, kjer bo navzoč tudi senator dr. Anton Korošec, predavalci bodo pa iz zgodovine univerze in boju zanj gg. dr. Janko Polec, rektor dr. Matija Slavič in drugi.

* Dr. Korošec je postal častni doktor ljubljanske univerze.

* Brezposelnost narašča. Pri mariborski borzi dela je iskalo pretekli mesec vsega skupaj 519 ljudi dela, od teh 235 žensk. Delo je s posredovanjem urada dobilo le 87 oseb. Konec meseca je bilo v evidenci borze dela 1271 brezposelnih, precej več kot pred enim mesecem. 486 ljudi je prejelo od urada 75.248 dinarjev brezposelne podpore.

* Vinski semenj, združen z vinsko razstavo, bo v torek, 19. t. m. ves dan v Ormožu v prostorih Kletarske zadrage. Razstavljena bodo najboljša stara in nova vina.

* V Slovenski Bistrici bodo izdelovali v tovarni Zugmayer in Gruber tudi bakrene žice, ki so jih doslej morali večinoma uvažati iz inozemstva.

* Posebna nogometna podzveza se je v nedeljo ustanovila v Mariboru, ki bo za enkrat imela 12 klubov. V Ljubljani se je ustanovila Nogometna zveza za Slovenijo.

* Vedno novi transporti sezonskih delavcev se vračajo iz Nemčije, kjer so delali približno devet mesecev na raznih posevstvih. Vsega skupaj jih je bilo tam kakih 12 tisoč, samo iz Prekmurja dobrih

10 tisoč. Zaslužili so še precej dobro, le hrana jim ni prijala, ker je je bilo malo in manjkalo je maslo. Do božiča se vrnejo vsi drugi delavci domov. V Mariboru zamenjajo pri »Putniku« denar (le do 10 mark) po ugodnem tečaju 13.30 dinarjev, nato prejmejo vozne karte po znižani ceni in v kolodvorski restavraciji jih pogoste z golaževo juho in belim kruhom.

* Ravnateljstvo za zunanjo trgovino bodo v kratkem ustanovili v Beogradu. Načrt uredbe je že gotov. To ravnateljstvo bo skupaj z Narodno banko urejevalo plačevanje v prometu z inozemstvom, bavilo se bo s carinsko politiko, bo pripravljalo trgovinska pogajanja z drugimi državami in sodelovalo pri transportnih tarifih z inozemstvom. Ob strani mu bo stal poseben posvetovalni odbor, ki bo s svoje strani stalno v zvezi z gospodarskimi krogi.

* Deset vagonov sira bo kupila Nemčija v Jugoslaviji, in to že v nekaj tednih. Nakup sira je določen že v novem trgovinskem sporazumu z našo državo.

* Novo uredbo o drevesnicah in o prometu s sadnim drevjem je izdal ban dr. Natlačen. Važno je, da ima odslej banska uprava nadzorstvo nad vsemi drevesnicami v Sloveniji.

* Vinski sejem bo v torek, 19. t. m. v Ormožu v prostorih Kletarske zadrage. Razstavljena bo najboljša kapljica starih in novih vin.

DOPISI

Murska Sobota

Prekmurjski sadjarji so se 10. t. m. sestali na ban. kmetijski šoli v Rakičanu. Na sestanku so bili podani trije referati, prvi je obravnaval namen sadjarstva, drugi slovensko sadno trgovino, tretji pa se je tikal sadjarstva v Prekmurju. Po referatih se je tudi debatiralo.

Zborovanje Pred dnevi so zborovali v veliki dvorani Sok. doma drž. in banovinski nametščenci. Razpravljali so pred vsem o izboljšanju gnojnega položaja ter o delu proti dražnjini.

Francoski krožek, ki je že nekaj časa sem počival, je spet prišel z delom. Tako se bodo vršili redni tedenski sestanki in tudi knjižnica bo začela oplovati (tedensko enkrat: v petek!)

Intervencija. Tukajšnja učiteljska organizacija za srez M. Sobota je naprosila ljubljansko sekcijo JUU, da na pristojnih mestih intervenira glede zasedbe izpraznjenih učiteljskih mest na prekm. podeželju.

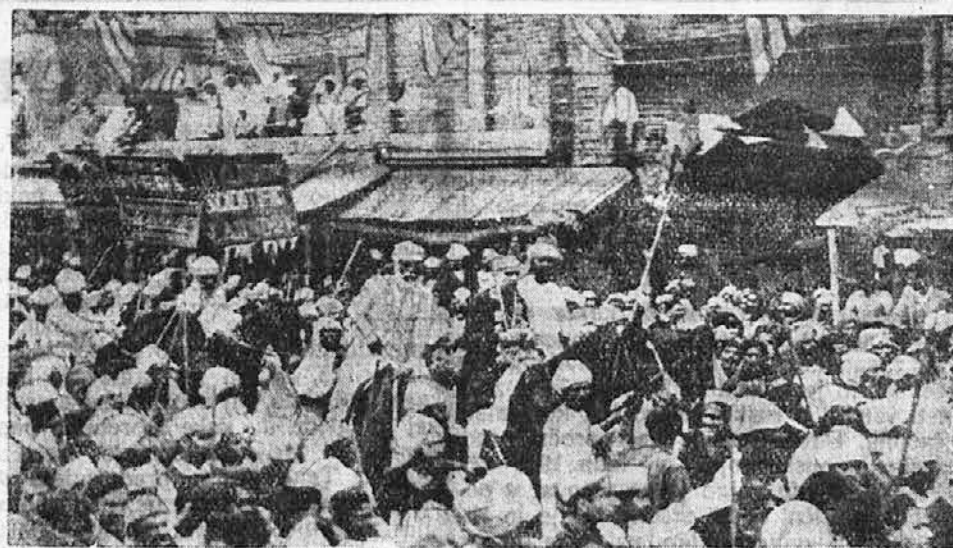
»Marsik«. Grajski kino je do srede tega tedna vrtil zanimiv in lep češki film, ki je bil posnet na Slovaškem in nosi ime »Marsik«.

Spodnja Polskava

Koncert Pevskega društva »Drava« iz Maribora. V nedeljo je gostovalo na Spodnji Polskavi pri Pragerskem Pevsko društvo »Drava« iz Maribora. Kljub slabemu vremenu se je dvorana zelo napolnila. Pevci so zapeli nekaj zelo lepih slovenskih in tudi srbskih pesmi. »Drava« in njenemu dirigentu g. Albinu Horvatu je treba izreči pohvalo. V splošnem je treba priznati da je koncert bil prav lep in da bi si enakih na podeželskih odrih še želeli!

MARIBORSKI ŽIVILSKI TRG.

Pretekli teden so na živilskem trgu v Mariboru veljale sledeče cene: Teletina 8—12, svinjina 12—14, krompir 1.50—2, čebula 2.50—3.50, česen 8—10, kislj zelje 4, kislj repa 2 dinarja za kilogram, zeljnatje glave 0.50—3, karfiola 2—10, endivija 0.50—2 dinarja za komad; smetana 10—12.50 in mleko 2—2.50 dinarjev za liter, maslo 30—32, čajno maslo 36—40, kuhano maslo 36—38 in domači sir 8—10 dinarjev za kilogram, jajca 1—1.50 dinarjev za komad, piščanci 20—60 dinarjev za par, kakorši 20—30, gosi 40, race 15—18, purani 40—70 in kuni 5—25 dinarjev za komad; jabolka 3—6, hruške 4—6, suhe slive 6—10, orehi celi 7—8 in luščeni 24—26 dinarjev za kilogram; pšenica in proso 2, rž in ječmen 1.75, koruza 1.50—2, oves 1, ajda 1.25, proseno pšeno 4, ajdovo pšeno 4.50 in fižol 5—6 dinarjev za liter; krapi 12, belice 8, ščuke 16—18 in morske ribe 16—36 dinarjev za kilogram.

Nemiri v Indiji

ob pustu se pode po vasi kurenti in orači, tu in tam imajo še kolone, a že se odpirajo zidanice, kmetje plačujejo zadnji obrok bere, v vinogradih se začne kop, na njivah orjejo, fantje odhajajo k vojakom, ljudje se zbirajo k pomladanskim procesijam, kresovi zagore, narava oživilja, delo pa se množi; fantje plačujejo svoj fantovski krst, maj pa spremeni gričke in doline v pravi raj; nastopi deževje, Pesnica poplavlja, skrb se naseš v koče in bajte, a na fari se vrši birma in za čas vse pozabi na nadloge, potem se zabliškajo kose, srpi zapoje, gumna ožive, ljudje se oddahnejo od težkega dela šele na primiciji in žeganju pri Sveti Ani, v času živinskih bolezni se zatekajo k čarovnicam in cigankam ali pa zvežejo cule in odhajajo na romanje v bližnje in daljne kraje; že zapiha jesen med hribe, ličkajo koruzo, trgajo grozdje, krstijo vino in mrzla jesen leže na nekdanje glasne gričke in v vsele doline. To so le naslovi črtic, a pisatelj je povedal vse več, kakor pove naslov, prikazal nam je življenje slovenjega človeka nekdanj in zdaj.

Da so ponekod barve nekoliko pretemne, da najdeš poleg prav pesniških opisov narave tudi grobo naturalistične slike, kaže pisatelj, ki je izšel iz tega ljudstva in ga je opisal zdaj z veseljem srcem, zdaj z bolečino, ker je spoznal njegove napake in napake onih, ki ga uče in vodijo. Tudi bi lahko pisatelju očitali, da se pogosto ponavlja, da pa je marsikateri običaj izpustil, da ni dosleden v rabi dialektičnih besed in rekel, da jezik ni vselej dovolj gladek, in še marsikaj, toda priznati mu moramo, in to z veseljem, da je napisal zanimivo, novo in potrebno knjigo za vsakogar, ki se zanima za našega kmetijskega človeka, posebno pa se bo lahko iz nje učil duhovnik, učitelj in sodnik, ki ima največ opraviti s tem ljudstvom. Knjigi je napisal topel uvod Zmago Švajger, z lepimi in učinkovitimi ilustracijami pa jo je okrasil akademski slikar Maks Kavčič.

A. Ingolič.

Via Mala

Nekje v hribih se je izvršil strašen zločin: otroci so z materino pomočjo umorili svojega očeta. Res je, ta oče je bil vse prej kakor pravi oče, saj se človek ni bil, ampak zverina, ki je v pijanosti pohabljal svojo dečo in svojo ženo. Toda zakon je neizprosno: za tak zločin predvideva ječo, ki ji z nobenimi, še tako plemenitimi razlogi ne uideš. Še se skrivajo storilci, ki jim nihče ne more priti blizu, čeprav se zgrinjajo vedno bolj gosti oblaki sumnje nad njimi. Po čudovitem naključju pa pride vsa zadeva v roke preiskovalnemu sodniku — možu umorjenčeve hčerke, ki se edina ni udeležila umora, a je zanj vedela in molčala. In ta preiskovalni sodnik se zagriže v stvar z vso vnetostjo, ki se zaveda svoje dolžnosti. Toda bolj, ko grebe po stvari, bolj spoznava nagibe tega umora, bolj se mu ruši prepričanje, da mora zločinca preganjan, kajti življenje, ki so ga morali živeti otroci in mati ob strani moža, ki je bil nevarnost za vso svojo okolico, je samo sprožilo ta zločin. Če bi zakon preganjal te ljudi, ki so že dovolj trpeli, bi postala nesreča še večja. Vedno korektni in vestni preiskovalni sodnik se odloči za prvo in zadnjo kršitev službene prisege, zamolči zločin in zapusti službo.

To je zgodba, ki je Švicarja Knittla tako prevzela, da jo je oblikoval kot roman in dramo. In priznati moramo, da jo je znal zajeti naravnost mojstrsko napeto in dramatično. Kakor pred preiskovalnim sodnikom se vedno bolj in bolj razgrinja pred nami strašni zločin ter z njim njegovi vse prej kakor zločinski nagibi. Posebno v prizoru, ko umorjenčeva hčerka Hana razkrije zadnjo skrivnost. Vprizoritev je bila pač po zaslugi re-

žiserja Malca, ki je znal povezati vse nadpovprečne stvaritve igralcev v jasno enoto, ena najboljših, kar smo jih v zadnjem času videli na mariborskem odru. Vsi, ki so nosili težo dejanja, posebno Starčeva, kot robata, a vendar srčno mehka Hana, Gorinšek kot umorjenčev sin, na svoj način plemeniti in od krivde razjedeni Niclaus, Rasbergerjeva kot nežna in tenkočutna žena preiskovalnega sodnika Syveli ter N a k r s t kot vestni in dobri preiskovalni sodnik Richenau, so pripomogli k odlično uspehi predstavi.

„Koch“ in „Juarez“

Slovensko središče je pred nedavnim — med obilico podpovprečnih filmov — spet doživelo dvoje kvalitetnih presenečenj na platnu. Kino »Union« je vrtil znan nemški film »dr. Robert Koch«, kino »Matica« pa zgodovinski film »Juarez«, ki je med občinstvom našel velik odmev.

O prvem filmu lahko rečemo, da se tako po zasnovi kakor tudi po vsebini močno razlikuje od drugih nemških filmov, ki smo jih navajeni gledati. V njem je namreč na preprost in stvaren način podan dober del življenjske poti slavnega raziskovalca »tuberkulose«, povzročitelja zavratne bolezni, ki samo mori, mori... Koch ni samo raziskovalec temveč tudi borec, ki z besedami »Človek toliko velja kolikor več napravi za sočloveka«, potrjuje svoje človeško in človekoljubno poslanstvo. — Film je gotovo eden izmed najboljših nemških filmov preteklega sezone.

Bistveno drugačen je drugi film o katerem takoj spočetka tudi lahko rečemo, da je filmska umetnina. Od prvega filma se razlikuje po notranji izpeljavi, pa tudi po tehnični izvedbi.

Če opustimo zgodovinsko znan prikaz in podatke, nam ostaneta dva osnovna pola na katerima je film v osnovi zgrajen: absolutizem in demokracija. Konflikt obeh predstavnikov teh dveh pogledov na svet, konflikt med osebo no poštenim Maksimilijanom in njegovimi na eni, ter prav tako, če ne še bolj poštenim Juarezom, borcev za resnično svobodo in demokracijo na drugi strani — privede do tega, da se zruši absolutizem in mali mehiški narod s svojim junaškim tvorcem zaživi svobodno demokratično življenje.

Razlika med obema »tekmečema«, ki sta na videz v mnogih osebnih rečeh zelo podobna, je v tem, da Maksimilian vztraja do konca in pade iz zaverovanosti v upravičenost svojega poslanstva (ki mu je prišane tudi neke vrste habsburgovski ponos), dočim Juarez računa na dejansko narodovo voljo. Film je zato več kot pa samo prikaz neke življenjske prostornosti, film je neke vrste spomenik demokratičnim naporom, ki so bili že zdavnaj oblikovani v življenje, ki pa se danes — po velikih preizkušnjah — življenjsko spet znova oblikujejo in bijejo velik boj. — Ravno zato pa je »Juarez« tudi sodoben, življenjski.

Prešeren kot pustolovec na razstavi nemške knjige

V Beogradu so odprli v muzeju kneza Pavla na posebno slovesen način razstavo nemške knjige, ki bi naj poglobila nemško-jugoslovanske stike. Posebno pozornost je vzbudil na razstavi dokument, ki dokazuje slovensko-nemške kulturne stike že iz časov Prešerna. Dokument ima naslov: Policijske novice o glavnem slovenskem pesniku Heinrichu Prešernu. Naš pesnik, je igral veliko vlogo v pariškem jahalnem klubu z denarjem iz striceve zapuščine. Zapletel se je v spor in je imel radi tega dvoboj, pri katerem pa je iz bojazljivosti predčasno ubil nasprotnika. Pariška policija je izdala za njim tirnico.

Datum tega dokumenta, ki predstavlja našega prvega pesnika Nemcem in nam v kaj čudni luči, je 16. jan. 1864, torej 15 let po smrti našega pesnika. Razstavljalec se je radi

priprtila neljuba pomoč, da so našega Prešerna zamenjali s pustolovcem Heinrichom Prešernom.

KULTURNA OBZORJA IN FILMSKI TRAK

Ignac Koprivec: Kmetje včeraj in danes

Ignac Koprivec je zbral svoje narodopisne črtice, ki jih je zadnja leta objavljati tu in tam, dodal nekaj novih in jih izdal v 281 strani obsegajoči, lepo opremljeni knjigi pod gornjim naslovom. Je to svojevrstna knjiga, kakor je svojevrstna pisateljeva pot: iz preprostega slovenjega otroka se je z občudovanja vredno energijo povzpela preko zidarskega pomočnika do pisatelja, ki s svojimi zadnjimi novelami vzbuja čedalje več pozornosti.

Knjiga je razdeljena po letnih časih ter nam prikazuje življenje Slovenskih go-

ric, opisujoč predvsem njih običaje in navade. Pisatelju se je posrečilo, da je ujel in opisal vrsto že umirajočih šeg in navad in jih zdaj v obliki črtice, drugič kratkega kramljanja ali celo trpke satire predstavil pred nas. Pogosto govore ljudje sami, često pa se pisatelj ni mogel zatajiti in nam podaja tudi svoje kritične opazke. Svoje delo začne z zimo; fantje hodijo od hiše do hiše in voščijo srečno novo leto, kolovrati se vrtijo, vogledniki iščejo nevest svojim ženinom, v tej vasi se vrši glasno gostivanje, v oni pa vlečejo korito, ker ni bilo nobene poroke,